

Koffer Kleermaker-barbier & kapper

Ik heb de heren geknipt en geschoren; knippen was niet moeilijk, want vier waren kaal. Toch nog maar geprobeerd. Scheren lukte beter. Ze kenden allemaal het "o zo gevaarlijke" scheermes. ("Ria, pas toch op!" klonk het verschillende keren).

Ze kenden allemaal nog wel de kapper waar ze naar toe gingen als hun moeder hen niet knipte.

We hebben natuurlijk allemaal aan de 'luchtjes' geroken en vonden, dat de 4711 wel erg verschaald was. Daar moest een nieuw flesje voor komen. (Is inmiddels gebeurd.)

En de siphon miste de knijpballon! We misten nog meer: aluin voor als je bloedde door het scheren. Ik heb weer heel wat geleerd tijdens deze toch wel gezellige middag!

De heren uit Tholen zorgen altijd voor een heel spektakel: kappersschort om, handdoek in de aanslag, flink soppen met de scheerkwast en scheerzeep aanbrengen. Via hun Lotus vereniging brengen ze 'nep bloed' mee! Dat zal zeker voor veel consternatie `zorgen! Leuk stel die heren bij elkaar!

De dames die op stap gaan met deze koffer, draaien papillotten of rollers bij elkaar in. Om met een droogkap te gaan sjouwen, zagen de heren wel zitten, de dames dachten daar anders over. Een haarnetje over de rollers en ze konden met de huiselijke besognes beginnen. Maar echt niet zonder jasschort aan en een boerenzakdoek boven op het hoofd geknoopt.

De scheerdoos van mijn vader: het scheren was een heus ritueel

Mijn vader had een houten scheerdoos, eigenlijk een houten kistje, maar het werd altijd scheerdoos genoemd. Opende klapt werd een spiegel zichtbaar. In het kistje zat een bakje voor warm water, een bakje met zeep, een scheerkwast natuurlijk, en, niet te vergeten, een stukje aluin. Ken je dat? Ik duwde weleens, heel voorzichtig, met het puntje van mijn tong, tegen het stukje aluin, dat smaakte zo gek!

Als klein meisje heb ik vaak toegekeken als mijn vader zich ging scheren. De scheerdoos kwam op tafel, het waterbakje werd gevuld, een handdoek om de nek, hij ging er eens goed voor zitten, doopte de kwast in het waterbakje en vervolgens in het zeepbakje, en begon zijn hele gezicht, zo leek het mij tenminste, in te zepen, totdat hij helemaal wit zag. Dat vond ik heel interessant en natuurlijk kreeg ik ook weleens een klodder op mijn neus gedrukt.

Als scheermes had hij volgens mij een metalen houdertje met mesje. Als hij zich sneed kwam het stukje aluin eraan te pas, daarna werd er een stukje van een shag-vloetje tegenaan gedrukt. Dat zat er een uur later soms nog op. Wij zouden het nu een enorm tijdrovend gedoe vinden maar mijn vader nam er rustig de tijd voor, je zou het achteraf kunnen beschouwen als quality time, van ouder en kind, zo heet dat tegenwoordig geloof ik.

Achtergrondinformatie

Kleermaker

Rond 1900 was van confectie nog nauwelijks sprake. Bijna alle kleding werd met de hand op maat gemaakt, was van goede kwaliteit en diende vele jaren mee te gaan. Aan mode deed men in een boerenplaatsje vrijwel niet. Het zwarte zondagse pak moest zeker 25 jaar meegaan. Omdat alle kleding die in het dorp gedragen werd door de plaatselijke kleermaker gemaakt werd, zou men daaraan de conclusie kunnen verbinden, dat zo'n man een goed bestaan had. Dat was gedeeltelijk ook zo. Hij had het druk genoeg, maar werd er niet rijk van. Dat gold ook voor andere soortgelijke beroepen als schoenmaker. De welvaart stond in die dagen nog maar op een laag pitje. Om enkele voorbeelden te noemen: het maakloon voor een kostuum bedroeg tussen de vijf en zeven gulden. Als je daarbij bedenkt dat het maken van zo'n pak een kleine week in beslag nam, nou dan weet je het wel. Het maakloon voor een broek bedroeg ongeveer een gulden. De prijzen voor de stoffen waren in vergelijking met de lonen tamelijk hoog. Kamgaren kostte 2,25 tot 3,50 gulden per el, afhankelijk van de kwaliteit. Satijn 1,50, bukskin 2,00 gulden en pilo 75 cent per el. Laatstgenoemde stoffen dienden voor de vervaardiging van sterke werkbrokken. De kleermaker werkte niet altijd alleen, maar had soms een knecht of leerling in dienst.

Mannenberoep

Door de eeuwen heen was het maken van kleding vooral een mannenberoep. Zoals nog steeds is in vele landen. De vrouwen die meewerkten deden het tijdrovende handwerk, pikeren, voering aannaaien en dergelijke. In Nederland is de grote omslag in de vijftiger jaren van de 20ste eeuw begonnen. Voor 1955 zaten er alleen jongens in de vakscholen voor kleermakers. 10 jaar later zat er nog wel eens een jongen tussen de meisjes die de kleermakersopleiding volgden. Het oude kleermakersvak kan je in Nederland nog sporadisch leren in een atelier waar een oudere vakman de leiding heeft. Betere opleidingen zijn in Italië en Engeland. Tegenwoordig moet alles snel gemaakt worden en kwaliteit is niet meer prioriteit nr 1. Er wordt geplakt dat het een lieve lust is. Maar een pak met geplakt binnenwerk kan niet meermalen chemisch gereinigd worden, het binnenwerk laat vroeg of laat los en geeft "blazen". Geplakt binnenwerk geeft verder een plankerig effect aan het voorpand. Het pand krijgt geen mooie borstvorming zoals je met los binnenwerk krijgt.

Voor heel veel handelingen die vroeger met de hand gedaan werden zijn nu speciaal machines zoals knoopsgatenmachines die heel snel werken en alleen een knoopsgat kunnen maken. Vroeger duurde het maken van een kostuum in de A klasse 50 uur, een confectiepak maken duurt nu 2 1/2 uur. Een maatkostuum maken kost nu minder uren dan vroeger. Maar het is niet te vergelijken met een confectiepak, niet in aanmaakuren maar ook niet in kwaliteit. Een maatkostuum gaat veel langer mee en blijft ook na vele keren chemisch reinigen mooi.

Er moet wel verschil gemaakt worden in kwaliteit van maatkleding. Er zijn nu steeds meer kleermakers die de maat nemen van de klant en dan een pak confectioneren. Dit kan goedkoop gemaakt worden maar het heeft alleen het voordeel dat het op maat gemaakt is. Het heeft geen betere kwaliteit dan een confectiepak op algemene maat gemaakt omdat er geen verschil is in het productieproces. Eigenlijk mag een pak dat zo gemaakt is geen maatpak heten maar een maatforcé pak.

Ook breien was in de middeleeuwen een mannenberoep. Het werd streng gereguleerd door breigilden, waarvan de leden, net als kleermakers en smeden, veel aanzien genoten. Tijdens de Industriële Revolutie in de 19e eeuw namen machines een groot deel van het werk over en verloren mannen hun interesse voor het breien. Nu is het een vrouwenhobby

Het vervaardigen van een rijglijf was zeer zwaar werk. Eerst moesten de losse baleinen worden gemaakt uit een stuk walvisbalein. Deze platen van een hoornachtig materiaal hingen – in plaats van tanden – in de bek van een baleinwalvis van de bovenkaak naar beneden.

Vervolgens werden de baleinen met veel kracht in de parallel gestikte tunnels geperst. Daarom was dit in de zeventiende en achttiende eeuw mannenwerk. Een kleine groep kleermakers had zich gespecialiseerd in het vervaardigen van rijglijven. Dankzij de strenge gildenregels was het aan de vrouwen verboden dit werk te doen.

Omstreeks 1800 schafte Napoleon de traditionele gilden af. Vanaf dat moment konden ook vrouwen zich bekwamen in de technieken van het maken van rijglijven en korsetten. In deze tijd werden overigens steeds minder ouderwetse rijglijven gemaakt en gingen de meeste modieuze vrouwen over op het nieuwe, comfortabele korset.

De kleermaker barbier

In dezelfde ruimte waar hij het kleermakersvak uitoefende, werd ook geknipt en geschoren. Dat ging tussen het zitten op de kleermakers-tafel door. Wat het scheren betreft: dit ging uiteraard niet elektrisch maar met het ouderwetse scheermes. Als barbiers- of kappersleerling begon men eerst met inzepen, pas later mocht je zelf het mes hanteren. In het begin was dat niet eens zo eenvoudig. Gleed het mes een keer uit, dan had je meteen een slachtoffer met op zijn minst een jaap over de wang van de klant. Zeker is dat men zich niet elke dag van zijn baard liet ontdoen. Vaak om de andere dag of soms slechts om de drie dagen.

De barbier

Een barbier houdt zich bezig met het scheren, knippen en verzorgen van baarden en snorren. Tevens is hij vaak herenkapper.

In de middeleeuwen omvatte het werkterrein van de barbier ook dat van chirurgijn, een soort combinatie van tandarts en geneesheer. Iemand die dit alles tegelijk deed wordt dan ook de "barbier-chirurgijn" genoemd. Het trekken van kiezen en aderlaten waren de meest voorkomende behandelingen. Het scheren van de baard gebeurt met een zeer scherp scheermes dat op leren banden *gescherpt* wordt. Door de ontwikkeling van het veiligheidsscheermes en het elektrische scheerapparaat raakte het beroep na de Middeleeuwen steeds meer in onbruik. Het verschil tussen kapper en barbier is in principe dat een barbier meer gespecialiseerd is in baarden en snorren, terwijl een kapper vooral het hoofdhaar verzorgt. Tegenwoordig is er nauwelijks meer een verschil tussen een barbier en een kapper.

Kapperspaal: het rood-wit-blauwe uithangbord heet een kapperspaal. Over de oorsprong gaat een bloederig verhaal. In de middeleeuwen waren kappers ook chirurgijn. Die barbier-chirurgijn deed ook aderlatingen. De patiënt kon zich tijdens de operatie vastgrijpen aan een houten paal. Na afloop hingen de zwachtels in de wind te drogen aan de paal in spiraalvorm. Vandaar.

Kapsels uit de fifties

De mode in de jaren 50 is, net als de kapsels uit de fifties, stijlvol en vrouwelijk. De voor de fifties zo kenmerkende glamoureuze mode en kapsels, werden geïntroduceerd door stijliconen uit de jaren 50. Artiesten als Marilyn Monroe, Grace Kelly, Audrey Hepburn, Bettie Page, Lana Turner, Ava Gardner en Elizabeth Taylor waren in de 50's voor veel vrouwen idolen als het om kapsels, brillen, hoeden, schoenen, jurken en sieraden ging. Het modebeeld in de fifties werd feitelijk bepaald door iconen van de entertainment industrie.

Marilyn Monroe

Grace Kelly

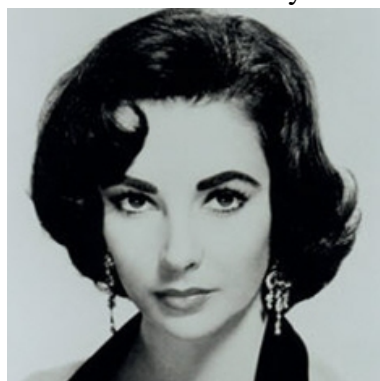
Audrey Hepburn

Bettie Page

Lana Turner

Elizabeth Taylor

Ava Gardner

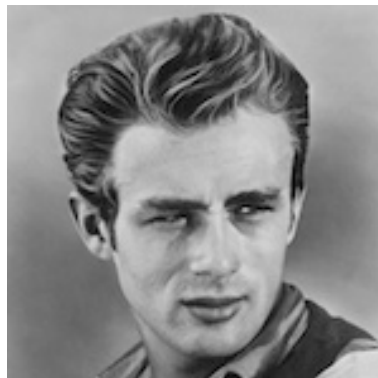
50's: krultang, haarspray en grease

Ook de mannen hadden hun rolmodellen als het om kleding en kapsels ging. Artiesten uit de fifties zoals Elvis Presley, James Dean en Frank Sinatra bepaalden in de jaren 50 het mode beeld voor de man. Bij de haarstijlen voor de vrouw werd de krultang en de haarspray niet geschuwd.

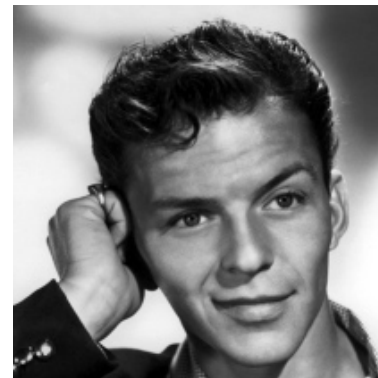
Bij de fifties kapsels van de mannen werd vooral veel 'grease' gebruikt. Met dit haarvet konden zowel de krullen van Frank Sinatra in bedwang worden gehouden als de warrige James Dean look worden nagebootst.

Elvis Presley

James Dean

Frank Sinatra

Spreekwoorden en gezegdes

Een haar in de boter vinden/zoeken
Een vrouwenhaar trekt sterker dan tien paarden
Geen haar op mijn hoofd die er aan denkt
Haar op de tanden hebben
Haarscherp (van een afbeelding)
Het scheelde maar een haartje
Iemand geen haarbreed in de weg leggen
men kan geen kaalkop bij het haar vatten
met de handen in het haar zitten
met huid en haar
zijn wilde haren verliezen

Op het kleinste detail vitten
De invloed van een vrouw is zeer sterk
Ik wil hiermee niet akkoord gaan
Van zich af kunnen bijten
getrouw tot in fijne details
dat ging maar net goed
iemand op geen enkele manier ergens mee hinderen of tegenhouden
bij de arme valt niets te rapen
geen oplossing meer weten
geheel en al
ouder en rustiger worden

Een scheiding is bij de kapper het goedkoopst